

ภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพารา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี

รัตนกรณ์ อาษา ส.ม., พิชสุดา เดชบุญ วท.ม., ประภัสรา รัตนวงษ์ ส.บ., อนุสรา สุทธิ ส.บ., ดาวประกาย ลาแก้ว ส.บ.
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180

Abstract: Health Status of Rubber Farmers in Namteang Sub-District, Srimuangmai District, Ubonratchathani Province

Arsa R, Detboon P, Rattanawong P, Sudthee A, Lakaew D

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Klong Luang, Pathum Thani, 13180

(E-mail: Arsa.dragon27@gmail.com)

The purpose of a mixed methods research was to investigate the health status among rubber farmers and related factors. The samples consisted of 315 rubber farmers in Namteang sub-district, Srimuangmai district, Ubonratchathani province. Data collection were accomplished with questionnaire and structure interview from September to October 2017. The results revealed that the overall health status among rubber farmers were most likely moderate levels (73.7%). In addition, the health status for each dimension in the physical health were moderate levels (64.4%) and the muscle ache was most found. The mental health status were moderate level (65.1%) and the happiness is due to an increase of rubber price. The eight factors were significantly associated with and overall health status, namely, age, marital status, income, rubber status, member for rubber farmer, accident of working and health hazard ($p < 0.05$). The findings lead to recommendations that the health organizations should have well-planned activities instituted knowledge about health hazard and rising awareness of prevention regarding unexpected situation in the workplace.

Keywords: Physical health status, Mental health status, Rubber farmer

บทคัดย่อ

การวิจัยผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพ และ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพารา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรสวนยางพาราในตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 315 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกันยายนถึงตุลาคม พ.ศ.2560 ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรสวนยางพาราส่วนใหญ่มีภาวะสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 73.7) เมื่อพิจารณาภาวะสุขภาพรายด้านพบว่า ภาวะสุขภาพด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 64.4) โดยส่วนใหญ่มีอาการปวดเมื่อยมากที่สุด สำหรับภาวะสุขภาพด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65.1) โดยส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขจากการที่ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและการที่ยางมีราคาสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพาราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน สถานะอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา อุบัติเหตุจากการทำงาน และสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน จากข้อค้นพบจึงมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากสิ่งคุกคามสุขภาพที่ส่งผลต่อการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพ และการจัดกิจกรรมแนะนำท่าทางการทำงานที่ถูกวิธีให้กับเกษตรกรทั้งวิธีการก้มตัว การยกของ และการเอี้ยวตัว รวมทั้งการเลือกและการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้กับเกษตรกรและลดอุบัติเหตุจากการทำงาน

คำสำคัญ: ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย ภาวะสุขภาพด้านจิตใจ เกษตรกรสวนยางพารา

บทนำ

ประเทศไทยมียางพาราเป็นพืชทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยมีผลผลิตเป็นอันดับที่ 1 ของโลก รองลงมา คือ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ตามลำดับ จากปริมาณการส่งออกยางพารา ในปี พ.ศ.2556 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.42 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2555 ซึ่งในปี พ.ศ.2556 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งสิ้น 18,461,231 ไร่ และสามารถผลิตยางธรรมชาติได้สูงถึง 504,000 ตัน มีสัดส่วนการใช้อย่างภายในประเทศ ร้อยละ 13.34 ของปริมาณยางทั้งหมดที่ผลิตได้หรือคิดเป็นปริมาณทั้งสิ้น 3,776,957 ตัน¹ จากการทำประเทศไทยสามารถผลิตน้ำยางดิบได้เป็นจำนวนมาก ทำให้ไทยมีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพาราเกิดขึ้นมากมาย เช่น โรงงานผลิตยางแท่ง ยางแผ่น ลูกมียาง และยางรถยนต์ เป็นต้น² เมื่อยางพาราอายุ 6 - 7 ปี จะสามารถกรีตได้ ผู้กรีตนั้นจะต้องทำงานช่วงเวลาประมาณ 02.00 - 06.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่น้ำยางออกได้มาก จากนั้นจะกลับมาเก็บรวบรวมน้ำยางเพื่อนำไปขายเป็นน้ำยางหรือแปรรูปเป็นยางแผ่น ในช่วงเวลาประมาณ 08.00 - 12.00 น. กระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การปลูกรูปลูก การกรีดยาง การทำยางแผ่น และการดูแลบำรุงรักษาต้นยาง³ ผู้ประกอบอาชีพจะต้องสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพต่างๆ ได้แก่ ทางกายภาพ เช่น แสงสว่างไม่เพียงพอ อาจทำให้เกิดการเมื่อยล้าของสายตา ตาพร่ามัว ปวดศีรษะ การมองเห็นไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้⁴ ทางกายศาสตร์ เช่น การยกของหนัก การออกแรงเกินกำลัง การใช้ท่าทางทำงานซ้ำๆ ทางชีวภาพ เช่น การสัมผัสสปอร์เชื้อรา ฝุ่น และสัตว์มีพิษ⁵ ทางเคมี เช่น กรดซัลฟูริก หรือกรดฟอร์มิกที่ใช้ในกระบวนการทำยางแผ่นดิบถ่านแคลเซียมคาร์ไบด์ ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงของอุปกรณ์ส่องสว่างระหว่างการทำงานในเวลากลางคืน รวมทั้งน้ำยางพาราดิบ โดยพบว่า การสัมผัสกรดซัลฟูริกและกรดฟอร์มิก จะทำให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจ ผิวหนังหรือเป็นแผลไหม้

ซึ่งเกษตรกรสวนยางพารามีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานนั้น จังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่การกรีดยางเป็นลำดับต้นๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁸ โดยในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดอุบลราชธานีมีเนื้อที่กรีดยาง 360,355 ไร่ รองจาก จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย และจังหวัดอุดรธานี มีผลผลิตทั้งสิ้น 68,107 ตัน⁹ มีจำนวนผู้ประกอบการเกษตรกรรมสวนยางพารา 39,768 ครัวเรือน¹⁰ จากผลการศึกษาความชุกอาการทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อของเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าส่วนใหญ่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง เข่า สะโพก ต้นขา มือ/ข้อมือ ไหล่ น่อง แขนส่วนล่าง แขนส่วนบน หลัง คอ และข้อศอก ตามลำดับ บางครั้งมีอาการเจ็บหรือปวด ชา จนไม่มีความรู้สึก รวมทั้งมีอาการปวดแสบปวดร้อนตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย¹¹ ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรสวนยางพารามีโอกาสเสี่ยงต่อการบาดเจ็บของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งมีผลต่อภาวะสุขภาพด้านร่างกายอย่างเห็นได้ชัด

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นความสำคัญของภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพารา จึงนำรูปแบบเชิงนิเวศวิทยาของพฤติกรรมสุขภาพเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพ ซึ่งได้นำรูปแบบมาประยุกต์ใช้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน โรคประจำตัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา สถานะอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพารา ทักษะการประกอบอาชีพสวนยางพารา) 2) ปัจจัยระดับระหว่างบุคคล (สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนร่วมอาชีพ สัมพันธ์ภาพกับคนในครอบครัว) และ 3) ปัจจัยระดับองค์กร (สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน การป้องกันตนเองจากการทำงาน) ผลการศึกษาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการป้องกัน ดูแล และส่งเสริมสุขภาพ และเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามาดูแลภาวะสุขภาพ และสร้างความตระหนักต่อการป้องกันอันตรายจากสิ่งคุกคามสุขภาพ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพของเกษตรกรสวนยางพารา รวมถึงนำไปใช้ในการวางแผนและจัดการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทและปัญหาความต้องการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรสวนยางพาราต่อไป

วัตถุประสงค์-วิธีการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรคือเกษตรกรสวนยางพารา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,553 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรสวนยางพาราไม่น้อยกว่า 1 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ โดยคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จากหนังสือของ Daniel¹¹ จำนวน 315 ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม จำนวน 110 ข้อ แบ่งเป็น 7 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะประชากรและสังคม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ หรือแบบเติมคำ จำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพารา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ

ใช่ หรือ ไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 3 ทักษะการประกอบอาชีพสวนยางพารา เป็นแบบสอบถามที่ปรับมาจาก Madtharak¹² มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 20 ข้อ ส่วนที่ 4 ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 5 สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน จำนวน 13 ข้อ ส่วนที่ 6 การป้องกันตนเองจากการทำงาน จำนวน 20 ข้อ ส่วนที่ 7 ภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยาง จำนวน 20 ข้อ นำมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ผลดังนี้แบบสอบถามส่วนที่ 2-6 มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.700, 0.738, 0.832, 0.822, 0.889 ตามลำดับ สำหรับส่วนที่ 7 ภาวะสุขภาพด้านร่างกายมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.700 และภาวะสุขภาพด้านจิตใจ เท่ากับ 0.746 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็น (1) ปัญหาสุขภาพหลังจากการทำสวนยาง (2) พฤติกรรมเสี่ยงจากการทำสวนยางที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (3) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพ (4) การได้รับความรู้หรือประสบการณ์ในการทำสวนยาง และ (5) วิธีการป้องกันตนเองและแนวทางในแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติไคสแควร์ และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาเพื่อประกอบการอภิปรายผลเชิงปริมาณ

ผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรสวนยางพารา จำนวน 315 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.8) มีอายุเฉลี่ย 41.56 ± 10.94 ปี โดยอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 88.9) โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 67.3) มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาทมากที่สุด (ร้อยละ 53.3) กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 93.9) มากกว่าครึ่งเป็นเจ้าของสวนยางพารา (ร้อยละ 61.6) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา 1 คนมากที่สุด (ร้อยละ 39.7)

ในการประเมินภาวะสุขภาพโดยรวมและรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนภาวะสุขภาพโดยรวมระหว่าง 30 - 90 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 71.92 ± 1.02 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 73.7) สำหรับภาวะสุขภาพด้านร่างกายพบว่า มีคะแนนระหว่าง 10 - 50 คะแนน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 64.4) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.19 ± 6.24 และภาวะสุขภาพด้านจิตใจมีคะแนนระหว่าง 10 - 50 คะแนน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65.1) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 36.73 ± 5.41 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพารา (n=315)

ภาวะสุขภาพ	จำนวน (ร้อยละ)			Min	Max	Mean±SD
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี			
ภาวะสุขภาพโดยรวม	55 (17.4)	232 (73.7)	28 (8.9)	30.00	96.00	71.92±1.02
ภาวะสุขภาพรายด้าน						
ร่างกาย	77 (24.5)	203 (64.4)	35 (11.1)	10.00	50.00	35.19±6.24
จิตใจ	89 (28.2)	205 (65.1)	21 (6.7)	17.00	50.00	36.73±5.41

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพาราอยู่ในระดับปานกลางใกล้เคียงกับระดับดี คิดเป็นร้อยละ 48.3 และ 44.2 ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพสวนยางพาราอยู่ในระดับดี ร้อยละ 73.0 สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมอาชีพอยู่ในระดับดี ร้อยละ 58.7 สัมพันธภาพกับคนในครอบครัวอยู่ในระดับดี ร้อยละ 96.2 สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.1 การป้องกันตนเองจากการทำงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 88.3 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยของเกษตรกรสวนยางพารา (n=315)

ตัวแปร	จำนวน (ร้อยละ)			Min	Max	Mean±SD
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี			
ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพารา	141 (44.8)	152 (48.2)	22 (7.0)	4.00	15.00	11.25±1.88
ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพสวนยางพารา	230 (73.0)	85 (27.0)	0 (0.0)	2.85	4.35	3.80±0.253
สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมอาชีพ	185 (58.7)	129 (41.0)	1 (0.3)	2.20	5.00	3.81±0.58
สัมพันธภาพกับคนในครอบครัว	303 (96.2)	12 (3.8)	0 (0.0)	3.00	5.00	4.58±0.45
สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน	60 (19.0)	224 (71.1)	31 (9.9)	1.08	5.00	3.16±0.64
การป้องกันตนเองจากการทำงาน	278 (88.3)	37 (11.7)	0 (0.0)	1.90	3.00	2.57±0.22

จากการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวมและรายด้านโดยใช้สถิติไคสแควร์ และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน สถานภาพอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา อุบัติเหตุจากการทำงาน สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน สำหรับภาวะสุขภาพด้านร่างกายพบว่า อายุ รายได้ต่อเดือน สถานะอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา อุบัติเหตุจากการทำงาน ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพสวนยางพารา และสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน ส่วนภาวะสุขภาพด้านจิตใจ พบว่า สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน สถานะอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารามี อุบัติเหตุจากการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและภาวะสุขภาพโดยรวมและรายด้าน (n=315)

ตัวแปรต้น	ค่าสถิติทดสอบ		
	โดยรวม	ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ
เพศ	0.742	0.996	0.171
อายุ	0.033*	0.019*	0.438
สถานภาพสมรส	<0.001***	0.208	<0.001***
ระดับการศึกษา	0.071	0.057	0.623
รายได้ต่อเดือน	<0.001***	<0.001***	<0.001***
โรคประจำตัว	0.712	0.321	0.936
สถานะอาชีพ	<0.001***	<0.001***	<0.001***
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา	<0.001***	<0.001***	<0.001***
อุบัติเหตุจากการทำงาน	<0.001***	<0.001***	<0.001***
ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพารา	0.221	0.662	0.005***
ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพสวนยางพารา	0.380	0.003*	0.081
สัมพันธภาพเพื่อนร่วมอาชีพ	0.756	0.913	0.475
สัมพันธภาพคนในครอบครัว	0.284	0.416	0.276
สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน	<0.001***	<0.001***	<0.001***
การป้องกันตนเองจากการทำงาน	0.923	0.196	0.093

p<0.05 , *** p<0.001

วิจารณ์และสรุป

จากผลการศึกษาภาวะสุขภาพของเกษตรกรสวนยางพาราอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ Promphonjom¹³ ที่พบว่าภาวะสุขภาพของผู้กรีดยางพาราในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Chaimay¹⁴ ที่พบว่าเกษตรกรสวนยางพาราตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Madtharak¹² ที่พบว่าภาวะสุขภาพด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมของเกษตรกรชาวสวนยางพารา อำเภอแกลง จังหวัดระยองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางพาราอยู่ในระดับปานกลางใกล้เคียงกับระดับดี โดยมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่สารเคมีเข้าสู่ร่างกาย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีการรับรู้ต่อการป้องกันตนเองจากการประกอบอาชีพอยู่ในระดับดี โดยเกษตรกรสวนยางพารามีการป้องกันตนเองจากสิ่งคุกคามสุขภาพต่างๆ เช่น การสวมถุงมือเมื่อสัมผัสสารเคมี การสวมใส่เสื้อแขนยาว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่พบว่า เกษตรกรสวนยางพารามีการทำงานด้วยความระมัดระวังไม่ประมาท จึงไม่ทำให้เกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธ์ภาพระหว่างคนในครอบครัวอยู่ในระดับดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นกำลังใจให้กันและกันในยามมีปัญหา และมีสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพอยู่ในระดับดี มีการช่วยเหลือให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้ให้กัน จึงทำให้ภาวะสุขภาพของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาพบว่า อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน สถานะอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ทำสวนยางพารา อุบัติเหตุจากการทำงาน สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับภาวะสุขภาพโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปของร่างกายไปในทิศทางที่เสื่อมลง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และยังเป็นวัยที่มีครอบครัวแล้ว ทำให้ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายต่างๆ และต้องทำงานหนักมากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียด/วิตกกังวลกับราคาผลผลิต รวมทั้งจำนวนแรงงานที่ประกอบอาชีพสวนยางพารามีเพียง 1 คน ย่อมส่งผลต้องสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานโดยตรง และรายได้ที่แตกต่างกันนั้นก็ยังมีโอกาสในการเข้าถึงระบบสุขภาพแตกต่างกัน รวมทั้งมีความพร้อมในการจัดซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้สัมพันธ์ภาพกับคนในครอบครัวอยู่ในระดับดีมีคนคอยรับฟังปัญหาและแก้ไขปัญหาได้ สามารถผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้น และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนร่วมอาชีพก็ยังคงอยู่ในระดับดีทำให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำให้เกษตรกรสวนยางพารามีวิธีการทำงานที่ถูกต้อง และรู้จักสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากสิ่งคุกคามต่างๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างการมีภาวะสุขภาพที่ดีของเกษตรกรสวนยางพารา ดังนี้ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากสิ่งคุกคามสุขภาพที่ส่งผลกระทบต่อโรคจากการประกอบอาชีพ ซึ่งเกษตรกรสวนยางพาราส่วนใหญ่มีความรู้เฉพาะการประกอบอาชีพเท่านั้น และควรมีการจัดกิจกรรมแนะนำท่าทางการทำงานที่ถูกต้องให้กับเกษตรกรสวนยางพารา ทั้งวิธีการก้มตัว การยกของ และการเอี้ยวตัว เนื่องจากลักษณะท่าทางการทำงานของเกษตรกรสวนยางพาราต้องก้มๆ เงยๆ ตลอดเวลาซึ่งส่งผลกระทบต่ออาการเจ็บและปวดเมื่อยบริเวณบ่าไหล่และหลัง รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรสวนยางพาราเลือกและสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้กับเกษตรกรและลดอุบัติเหตุจากการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี และทำให้งานศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

References

1. The Thai Rubber Association. Situation of Thailand Rubber 2013. The Thai Rubber Association, Songkhla; 2012.
2. Thai Customs Department. Statistics of export and import rubber. Ministry of Commerce, Bangkok; 2012.
3. Maidee P. Health status of Rubber farmer. The office of prevention and control disease in region 11, Nakhon Si Thammarat; 2004.
4. Silpasuwan P. Principle of occupational health nursing: nursing theory. Bangkok: Charoen Di Printing House; 2001.
5. Bonde JP, Millelsen S, Andersen JH, Fallentin N, Baelum J, Svendsen SW, et al. Understanding work related musculoskeletal pain: dose repetitive work cause stress symptoms?. Occup Environ Med 2005; 62:41-8.
6. Gagliardi J. Where the wood weep. Sawasdee The Best Of Thailand 2005; 4: 30-8.
7. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2005). Guide to Community Preventive Services. Retrieved from, <http://www.Thecommunityguide.org>.
8. Joomjee R. The study of ergonomic management for reduce musculoskeletal symptoms among the para-rubber farmer. Journal of industrial technology Ubon Ratchathani University 2017; 7: 92-105.
9. Office of Agricultural Economics. (2016). Thailand Foreign Agricultural Trade Statistics. Retrieved from, <http://www.oae.go.th/download/prcai/farmcrop/rubber>.
10. Rubber Authority of Thailand. (2014). Data system about rubber. Retrieved from, <http://emarket.root.co.th/rdu/>
11. Daniel WW. Biostatistics : a foundation for analysis in the health sciences. (6th ed.). New York : John Wiley & Sons; 1995.
12. Madtharak W, Sritarsoy W. Factors that affect awareness of accidents prevention and the control power belief of rubber plantation farmers. IE network conference: 17-19 October 2012, Faculty of engineering, Sripatum University, Bangkok; 2012.
13. Promphonjom S, Kuhirunyaratn P. Health status among rubber tapping workers in BanPhue district, Udon Thani province. Community health development quarterly Khon Kaen University 2016; 4: 226-38.
14. Chaimay B, Boonrod T. Factors affecting self-care among rubber farmers. The public health journal of Burapha University 2012; 7: 43-9.